

Т. В. Ніжевська

СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ АРТПЕДАГОГІКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

У статті розкрито сутність поняття готовність, розглянуто професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури з трьох основних позицій, визначено, що готовність майбутніх учителів фізичної культури до використання засобів артпедагогіки у професійній діяльності є запланованим результатом відповідної підготовки. Дана готовність – інтегральне особистісне утворення майбутнього фахівця, що проявляється в його спроможності успішно застосовувати артзасоби для досягнення поставлених педагогічних цілей. Очевидно, що ця готовність є складником загальної готовності фахівця до педагогічної праці. Визначено, що готовність майбутніх учителів фізичної культури до використання засобів артпедагогіки у професійній діяльності включає такі елементи: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-функціональний і особистісний. Також здійснено змістове наповнення даних елементів.

Ключові слова: артпедагогіка, фізична культура, майбутні вчителі, професійна готовність учителя, компоненти професійної готовності учителя, професійна діяльність.

В статье раскрыта суть понятия готовность, рассмотрена профессиональная подготовка будущих учителей физической культуры с трех основных позиций, определено, что готовность будущих учителей физической культуры к применению средств артпедагогика в профессиональной деятельности является запланированным результатом соответствующей подготовки. Данная готовность – интегральное личностное образование будущего специалиста, которое проявляется в его способности успешно применять артсредства для достижения поставленных педагогических целей. Очевидно, что данная готовность является составляющей общей готовности специалиста к педагогической работе. Определено, что готовность будущих учителей

фізическої культури к примененю средств артпедагогикі в професіональній діяльності включає такі компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-функціональний і лічностний. Також выполнено их смислове наповнення.

Ключевые слова: *артпедагогика, фізическая культура, будучіе учителя, професіональна готовність учителя, компоненти професіональної готовності учителя, професіональна діяльність.*

The article deals with the essence of the concept of readiness, professional training of future teachers of physical education of three main positions is considered, it is determined that the willingness of future teachers of physical education to the use means of artpedagy in professional activity is a planned result of suitable training. This readiness is the integral formation of future personal professional, which is being manifested in its ability to apply successfully artmeans to achieve their educational goals. It is obviously, this willingness is part of the overall preparedness specialist for pedagogical work. It is determined that the willingness of future teachers of physical education to the use of artpedagogy in professional activity includes the following elements: motivational and evaluative, cognitive and functional and personal. Meaningful data of elements is also made.

Keywords: *artpedagogy, physical education, future teachers, teacher's professional readiness, components of teacher's professional readiness, professional activity.*

Постановка проблеми. В останні десятиріччя фахівці багатьох галузей науки б'ють на сполох у зв'язку з постійним зниженням рівня здоров'я населення України. На жаль, у зв'язку із подіями, які відбуваються в нашій державі, до чинників, які негативно впливають на здоров'я українців, додалися воєнні події і стреси, які переживають люди через них. Оскільки найдієвішими засобами збереження, зміцнення і відновлення здоров'я особистості є засоби фізичного виховання, то основна відповідальність за їх впровадження лягає на вчителя фізичної культури.

У той же час у сучасній школі з метою формування фізичної культури учнів здебільшого використовують малоефективні методи й форми роботи, які не сприяють виникненню бажання систематично займатися фізичним вдосконаленням. Одним із засобів підвищення ефективності цього процесу є артпедагогіка. Однак установлено, що вчителями загальноосвітніх закладів

недооцінюються педагогічні ресурси мистецтва, зокрема в плані здійснення фізичної освіти й фізичного виховання школярів. Отже, підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до використання засобів артпедагогіки у професійній діяльності є актуальною потребою сьогодення. Проте в реальній практиці ані шкільні педагоги, ані студенти ВНЗ не готові до такої роботи.

Аналіз останніх досліджень. У процесі вивчення наукової літератури нами встановлено, що думки про важливу роль мистецтва в життєдіяльності окремої людини та суспільства загалом, про доцільність використання художніх засобів у вихованні підростаючого покоління висловлювались ще стародавніми мислителями. Так, відомий грецький філософ Платон стверджував, що могутність і міцність держави значною мірою залежать від стану її мистецтва, тому засоби мистецтва мають займати чільне місце у виховній діяльності, допомагаючи молодим людям оволодіти загальнолюдськими критеріями добра та зла [8]. Арістотель також наголошував на необхідності широкого застосування естетичних елементів у вихованні молоді [1; 2]. Проте саме в останні роки інтерес педагогів до використання засобів мистецтва в процесі вивчення учнями різних навчальних предметів помітно зріс.

Зокрема, визначено суть артпедагогіки та її роль у розвитку особистості (Т. Добровольська, І. Левченко, Є. Таранова та інші), висвітлено певні питання застосування засобів артпедагогіки в професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури та забезпечення готовності фахівців до застосування цих засобів у подальшому в практичній педагогічній роботі (Т. Ротерс, Є. Таранова, Н. Шумакова та інші).

Особливий інтерес у руслі проведеного дослідження викликали наукові праці, автори яких висловлювали свої думки стосовно суті професійної готовності саме вчителів фізичної культури. Зокрема, різні аспекти цього поняття висвітлили у своїх працях такі науковці, як: О. Ажиппо, О. Бріжкатий, Ю. Васьков, Т. Гера, Л. Демінська, О. Демінський, О. Дорошенко,

Ю. Драгнев, П. Єфименко, Ю. Желєзняк, Л. Зубченко, Л. Іванова, Т. Кравчук, В. Курілова, О. Ливацький, Т. Ротерс, Л. Сущенко, Л. Цюкало, І. Шапошнікова, Б. Шиян та інші.

Як свідчить аналіз наукової літератури, ученими пропонуються різні підходи щодо структурних компонентів професійної готовності вчителя: В. Будає, С. Воробйова, І. Дичківська, Л. Карамушка, О. Пехота, А. Старцева. Зазначимо, що в контексті дослідження особлива увага приділялась опрацюванню наукових робіт, присвячених визначенню структури професійної готовності саме вчителів фізичної культури: Л. Ареф'єва, М. Батищева, В. Дручик, Ю. Желєзняк, Л. Іванова, М. Карченкова, М. Козуб, Г. Остапенко, А. Суржок, В. Філанковський, В. Циганок.

Мета статті – визначити і теоретично обґрунтувати структурні елементи готовності майбутніх учителів фізичної культури до використання засобів артпедагогіки у професійній діяльності, їх змістове наповнення.

Виклад основного матеріалу. Поняття «підготовка» тісно пов'язане з поняттям «готовність», адже підготовка являє собою процес, що формує готовність особистості, а готовність – це результат підготовки [7, с. 140].

Як зазначається в науковій літературі (Г. Олефір, Л. Сущенко, І. Ткачівська та ін.), поняття професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури трактується з трьох основних позицій. Так, з погляду організаторів цієї підготовки – це процес створення у вищому навчальному закладі оптимальних умов для цілеспрямованого формування в майбутніх спеціалістів професійної компетентності та забезпечення їхнього професійно-особистісного розвитку. З погляду студентів ця підготовка є процесом досягнення ними необхідного рівня підготовленості до успішного виконання в майбутньому своїх професійних обов'язків. З позиції набуття очікуваного результату професійна підготовка передбачає забезпечення готовності майбутніх фахівців до здійснення педагогічної діяльності.

Для визначення структурних елементів готовності майбутніх учителів фізичної культури до використання засобів артпедагогіки у професійній діяльності необхідно уточнити суть самого поняття професійної готовності. Як свідчить аналіз наукових праць, автори пропонують різні його тлумачення. Так, Л. Карамушка вважає, що готовність – це стійке, багатоаспектне, ієрархізоване утворення особистості, що дає їй змогу успішно виконувати певну діяльність. Авторка також вважає, що готовність можна визначити як стійкий комплекс особистісних, професійно важливих якостей, необхідних для успішної діяльності в багатьох ситуаціях [5, с. 144, 145].

За

І. Дичківською, готовність – це особливий стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення поставлених цілей, здатності до творчості і рефлексії в ситуаціях [3, с. 277].

Так, Л. Іванова й В. Ковальчук під готовністю майбутнього вчителя фізичної культури мають на увазі результат їхньої професійної підготовки до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів, що виражений у здатності до формування особистої фізичної культури учнів і здійснення ролі координатора здоров'я збережувальної освіти в загальноосвітньому навчальному закладі та забезпечується сформованістю мотивації, знань, умінь, комунікативних навичок та особистісних якостей майбутніх учителів фізичної культури [4; 6]. М. Пономаренко вважає, що професійна готовність майбутніх учителів фізичної культури – це інтегральна особистісна якість, що ґрунтується на загальнопедагогічних, психологічних та спеціальних знаннях, свідчить про усвідомлення суті та значення фізичної культури й фізкультурно-оздоровчих технологій, а також наявність високої здатності до професійної діяльності, що забезпечує прагнення вчителя до ефективного її виконання відповідно до встановлених вимог [9, с. 322].

На основі вище викладеного можна сказати, що запланованим результатом підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання засобів артпедагогіки у професійній діяльності є відповідна готовність – інтегральне особистісне утворення майбутнього фахівця, що проявляється в його спроможності успішно застосовувати артзасоби для досягнення поставлених педагогічних цілей. Очевидно, що ця готовність є складником загальної готовності фахівця до педагогічної праці.

У попередніх публікаціях підкреслювалось, що на основі аналізу наукової літератури зроблено висновок про те, що нашому баченню суті поняття артпедагогіки більш за інші відповідає позиція Н. Шумакової, відповідно до якої артпедагогіка в галузі фізичної культури сприймається як гуманістична система освіти, яка розроблена на основі інтеграції засобів фізичної культури й мистецтва та здійснює комплексний вплив на емоційно-ціннісну, духовну й фізичну складові особистості учня, розвиваючи його засобами творчої, естетично-художньої й навчально-пізнавальної діяльності [10].

На основі узагальнення вище наведеного матеріалу, а також наукових праць, зроблено висновок про те, що готовність майбутніх учителів фізичної культури до використання засобів артпедагогіки у професійній діяльності є не окремим складником їхньої загальнопрофесійної готовності, а пронизує всі її складові, адже успішне застосування артзасобів у роботі з учнями школи можливе тільки в тому випадку, коли в студентів будуть сформовані відповідні мотиви, цінності, знання, уміння й особистісні якості. Тому логічно в цій готовності виокремити компоненти з назвами, аналогічними назвам складників професійної готовності. Отже, було визначено, що готовність майбутніх учителів фізичної культури до використання засобів артпедагогіки у професійній діяльності включає такі елементи: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-функціональний і особистісний.

На підставі вивчення наукових праць, пов'язаних з порушеною проблемою, у процесі проведення дослідження було здійснено змістове

наповнення визначених компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до використання засобів артпедагогіки в професійній діяльності.

Так, мотиваційно-ціннісний компонент готовності передбачає усвідомлення студентами педагогічного потенціалу артзасобів, сформованість мотивації щодо оволодіння ними, прояв ціннісного ставлення до розвитку фізичної культури учнів на основі їх використання.

Когнітивно-функціональний компонент включає засвоєння теоретичних основ артпедагогіки, усвідомлення можливостей різних видів мистецтв як засобів педагогічного впливу та перспектив їх гармонійного поєднання між собою та традиційними засобами формування фізичної культури учнів, оволодіння методикою організації і проведення уроків фізичної культури, фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в школі в позаурочний час із використанням засобів артпедагогіки, сформованість професійно необхідних для цього груп умінь (аналітичних, конструктивних, організаційних, комунікативних, художньо-прикладних). Особистісний компонент передбачає сформованість необхідних для успішного проведення педагогічної діяльності на основі використання засобів артпедагогіки професійно-особистісних якостей: фізичної підготовленості, креативності, артистизму, емпатійності, рефлексивності; адекватність самооцінки сформованості цих якостей.

Висновки. Отже, готовність майбутніх учителів фізичної культури до використання засобів артпедагогіки в професійній діяльності є запланованим результатом відповідної підготовки студентів і являє собою інтегральне особистісне утворення майбутнього фахівця, що проявляється в його спроможності успішно застосовувати артзасоби для досягнення поставлених педагогічних цілей. Ця готовність є складником загальної готовності фахівця до педагогічної праці і включає такі елементи: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-функціональний і особистісний.

Розглянуті аспекти даної проблеми не вичерпують усіх питань. Подальшого розгляду потребують питання критеріїв і показників готовності студентів до використання засобів артпедагогіки в професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арістотель. Нікомахова етика / Арістотель. – К.: Аквілон-Плюс, 2002. – 480 с.
2. Арістотель. Політика / Арістотель. – К.: Основи, 2005. – 239 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Іванова Л. І. Структура готовності майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями з відхиленням у стані здоров'я / Л. І. Іванова. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpbdpu/2012_4/Ivano.pdf.
5. Карамушка Л. М. Поняття про психологічну готовність особистості до виконання діяльності / Л. М. Карамушка // Психологія освітнього менеджменту : навч. посіб. – К. : Либідь, 2004. – С. 144-164.
6. Ковальчук В. В. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності / В. В. Ковальчук. – Режим доступу : <http://intkonf.org/kovalchuk-vv-pidgotovka-maybutnih-uchiteliv-fizichnoyi-kulturi-do-ozdorovchoyi-roboti/>.
7. Мариновська О. Я. Формування готовності вчителя до проектно-впроваджувальної діяльності : теорія і практика : монографія / О. Я. Мариновська. – Івано-Франківськ : Симфонія форте; Полтава : Довкілля-К, 2002. – 500 с.
8. Платон. Держава / Платон; пер. з давньогр. Д. Коваль.– К.: Основи, 2000.– 355с.
9. Пономаренко М. В. Сутність підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності / М. В. Пономаренко // Науковий вісник

Мелітопольського державного педагогічного університету. – Серія «Педагогіка». – Мелітополь : Мелітоп. держ. пед. ун-т, – С. 319-326.

10. Шумакова Н. Ю. Развитие творческих способностей у студентов в артпедагогической системе физкультурного образования / Н. Ю. Шумакова, М. В. Катренко // Теория и практика физической культуры. – 2007. – № 6. – С. 7-8.